

Konkluzje Rady w sprawie roli wczesnej edukacji i kształcenia podstawowego w stymulowaniu kreatywności, innowacyjności i kompetencji cyfrowych

(2015/C 172/05)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ

W KONTEKŚCIE STARAŃ UNII NA RZECZ TWORZENIA GOSPODARKI CYFROWEJ ⁽¹⁾,

MAJĄC NA UWADZE:

1. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, w którym to zaleceniu wskazano wiedzę, umiejętności i postawy niezbędne do rozwijania kompetencji cyfrowych ⁽²⁾ – będących elementem kompetencji kluczowych potrzebnych wszystkim do samorealizacji, rozwoju osobistego, aktywności obywatelskiej, włączenia społecznego i zatrudnienia ⁽³⁾ – oraz w którym zwrócono uwagę na kluczową rolę kształcenia i szkolenia w zapewnianiu wszystkim młodym ludziom możliwości rozwijania i doskonalenia tych kompetencji.
2. Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie promowania kreatywności i innowacji przez kształcenie i szkolenie, w których to konkluzjach zwrócono uwagę w szczególności na kluczową rolę nauczycieli i środowiska edukacyjnego w pielęgnowaniu i wspieraniu kreatywności dziecka ⁽⁴⁾.
3. Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia ⁽⁵⁾, w których to konkluzjach za jeden z czterech celów strategicznych uznano zwiększanie kreatywności i innowacyjności na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia, a za jedno z kluczowych wyzwań w tym zakresie – nabywanie przekrojowych kompetencji kluczowych, takich jak kompetencje cyfrowe.
4. Konkluzje Rady z dnia 27 listopada 2009 r. w sprawie umiejętności korzystania z mediów w środowisku cyfrowym, w których to konkluzjach podkreślono, że należy działać na rzecz nie tylko szerszego dostępu do nowych technologii, lecz także odpowiedzialnego korzystania z nich ⁽⁶⁾.
5. Konkluzje Rady z dnia 20 maja 2011 r. w sprawie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem ⁽⁷⁾, w których to konkluzjach uznano, że wysokiej jakości wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem uzupełniają podstawową rolę rodziny i kładą podwaliny pod przyswajanie języka, skuteczne uczenie się przez całe życie, integrację społeczną, rozwój osobisty i szanse na zatrudnienie, a jednocześnie stymulują nabywanie zarówno umiejętności poznawczych, jak i innych.
6. Konkluzje Rady z dnia 29 listopada 2011 r. w sprawie kompetencji kulturowych i kreatywnych i ich roli w budowaniu kapitału intelektualnego Europy ⁽⁸⁾, w których to konkluzjach uznano te kompetencje za źródło trwałego, sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu w Europie, zwłaszcza poprzez tworzenie innowacyjnych produktów i usług.
7. Konkluzje Rady z dnia 29 listopada 2011 r. w sprawie ochrony dzieci w świecie cyfrowym ⁽⁹⁾, w których to konkluzjach podkreślono, że ważne jest uświadamianie dzieciom, z jakimi zagrożeniami mogą się zetknąć w świecie cyfrowym, i zaapelowano o spójne upowszechnianie w szkole i w instytucjach wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem zasad bezpieczeństwa w sieci i umiejętności korzystania z mediów.
8. Konkluzje Rady z dnia 26 listopada 2012 r. w sprawie umiejętności czytania, w których to konkluzjach zwrócono uwagę, że systemy edukacji nie w pełni wykorzystują wpływ nowych technologii na umiejętność czytania i że motywacji osobom uczącym się może dodać weryfikacja materiałów do nauki i metod uczenia się pod kątem rosnącej cyfryzacji oraz wspieranie nauczycieli w stosowaniu nowych metod pedagogicznych ⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁾ Konkluzje Rady Europejskiej, 24–25 października 2013 r. (EUCO 169/13, sekcja I, zwłaszcza pkt 1–12).

⁽²⁾ „Kompetencje cyfrowe obejmują umiejętność i krytyczne wykorzystywanie technologii społeczeństwa informacyjnego (TSI) w pracy, rozrywce i porozumiewaniu się. Opierają się one na podstawowych umiejętnościach w zakresie TIK: wykorzystywania komputerów do uzyskiwania, oceny, przechowywania, tworzenia, prezentowania i wymiany informacji oraz do porozumiewania się i uczestnictwa w sieciach współpracy za pośrednictwem Internetu” itp.

⁽³⁾ Dz.U. L 394 z 30.12.2006, s. 10.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 141 z 7.6.2008, s. 17.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 119 z 28.5.2009, s. 2.

⁽⁶⁾ Dok. 15441/09.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 175 z 15.6.2011, s. 8.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 372 z 20.12.2011, s. 19.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 372 z 20.12.2011, s. 15.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 393 z 19.12.2012, s. 1.

9. Konkluzje Rady z dnia 26 listopada 2012 r. w sprawie europejskiej strategii na rzecz lepszego internetu dla dzieci ⁽¹⁾, w których to konkluzjach podkreślono, że sektor kształcenia i rodzice odgrywają ważną rolę w pomaganiu dzieciom w bezpieczny i użyteczny sposób korzystać z możliwości, jakie daje internet, oraz że nauczyciele i rodzice muszą nadążać za wciąż ewoluującymi technologiami.
10. Konkluzje Rady z dnia 20 maja 2014 r. w sprawie skutecznego kształcenia nauczycieli, w których to konkluzjach podkreślono, jak ważne jest, by nauczyciele dostatecznie zapoznali się z cyfrowymi narzędziami uczenia się i z otwartymi zasobami edukacyjnymi, by móc skutecznie korzystać z nich w nauczaniu oraz umożliwić osobom uczącym się rozwijanie kompetencji cyfrowych ⁽²⁾.

ORAZ W ŚWIETLE INNYCH MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH PRZEDSTAWIONYCH W ZAŁĄCZNIKU DO NINIEJSZYCH KONKLUZJI UZNAJE, ŻE:

1. Promowanie kreatywności, innowacyjności i kompetencji cyfrowych poprzez edukację we wczesnych latach życia dziecka ⁽³⁾ może przynieść korzyści w latach późniejszych, gdyż kładzie podwaliny pod dalsze uczenie się, umożliwia osiągnięcie dużo wyższego poziomu wiedzy oraz ogólnie zwiększa zdolność dziecka do rozwinięcia umiejętności kreatywnego i krytycznego myślenia oraz stania się odpowiedzialnym obywatelem Europy jutra, zdolnym sprostać wyzwaniom coraz bardziej skomunikowanego i zglobalizowanego świata.
2. Innowacyjność i umiejętność tworzenia nowych produktów i usług w dużej mierze zależą od umiejętności skorzystania z rewolucji cyfrowej, która w zadziwiającym tempie przekształca gospodarkę i społeczeństwa; oznacza to, że w przyszłych dekadach sukces gospodarczy będzie zależeć m.in. od obywateli, którzy wykażą się kreatywnością i innowacyjnością oraz będą mieć wysokie kompetencje cyfrowe.
3. Aby sprostać rosnącemu zapotrzebowaniu na użytkowników o kompetencjach cyfrowych oraz specjalistów w dziedzinie technologii informacyjno-komunikacyjnych, Europa musi podjąć wyzwanie polegające na zapewnieniu każdemu obywatelowi możliwości rozwinięcia potencjału kreatywnego lub innowacyjnego oraz kompetencji cyfrowych dzięki uczeniu się przez całe życie.

W ZWIĄZKU Z POWYŻSZYM ZGADZA SIĘ, ŻE:

w odniesieniu do kreatywności i innowacyjności:

1. Systemy kształcenia i szkolenia – wraz z uczeniem się pozaformalnym i nieformalnym – mają do odegrania zasadniczą rolę w rozwijaniu od wczesnych lat kreatywności i innowacyjności, będących kluczowymi czynnikami nie tylko zwiększania przyszłej konkurencyjności gospodarczej i zatrudnialności, lecz także – co równie ważne – promowania samorealizacji, rozwoju osobistego, włączenia społecznego i aktywności obywatelskiej.
2. Nauczyciele oraz specjaliści w dziedzinie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem mają do odegrania zasadniczą rolę w stymulowaniu ciekawości dziecka, jego wyobraźni i chęci eksperymentowania oraz w pomaganiu mu w rozwijaniu nie tylko podstawowych umiejętności i konkretnej wiedzy, lecz także kompetencji przekrojowych niezbędnych dla kreatywności i innowacyjności, takich jak krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów i podejmowanie inicjatywy.
3. Uczenie się poprzez zabawę, także z użyciem gier i narzędzi cyfrowych o wartości pedagogicznej, nie tylko pobudza wyobraźnię, intuicję i dociekliwość, lecz także sprzyja umiejętności współpracy i rozwiązywania problemów, jest więc ważne dla rozwoju każdego dziecka i uczenia się przez nie, zwłaszcza we wczesnych latach.
4. Wszystko to ma istotne konsekwencje dla unowocześniania założeń pedagogicznych, zasobów dydaktycznych oraz środowiska edukacyjnego, a także dla wstępnego szkolenia i ciągłego rozwoju zawodowego nauczycieli oraz specjalistów w dziedzinie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem: muszą oni umieć pielęgnować dziecięcą kreatywność i innowacyjność, zachęcając do rozwijania tych cech własnym przykładem dawanym w procesie nauczania.

a w odniesieniu do kompetencji cyfrowych:

5. Narzędzia cyfrowe nie mogą zastępować podstawowych zajęć, doświadczeń i materiałów klasowych, ale zapewnienie takich narzędzi i ich uwzględnienie w stosownym przypadku w procesie nauczania i uczenia się może pomóc podnieść jakość i skuteczność uczenia się oraz zwiększyć motywację uczniów i rozumienie przez nich przedstawionych kwestii, a także poprawić efekty uczenia się.

⁽¹⁾ Dz.U. C 393 z 19.12.2012, s. 11.

⁽²⁾ Dz.U. C 183 z 14.6.2014, s. 22.

⁽³⁾ Okresy edukacji, o których mowa w niniejszych konkluzjach, zasadniczo odpowiadają:

- poziomowi ISCED 0.2 (edukacja przedszkolna): „Edukacja, która wspiera wczesny rozwój, przygotowując do udziału w kształceniu szkolnym i życiu społecznym. Programy przeznaczone dla dzieci od lat 3 do momentu rozpoczęcia kształcenia podstawowego”,
- poziomowi ISCED 1 (kształcenie podstawowe): „Programy zazwyczaj zapewniające uczniom podstawowe umiejętności w dziedzinie czytania, pisania i matematyki oraz dające solidne podstawy do uczenia się”.

6. Skuteczne i adekwatne do wieku rozwijanie kompetencji cyfrowych w ramach wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz kształcenia podstawowego ma istotne konsekwencje dla założeń pedagogicznych, oceny, zasobów pedagogicznych oraz środowiska edukacyjnego, a także dla zmniejszania różnic w poziomie kompetencji cyfrowych.
7. Co równie ważne, ma też konsekwencje dla wstępnego kształcenia i ciągłego rozwoju zawodowego zarówno nauczycieli, jak i specjalistów w dziedzinie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, gdyż muszą oni rozwinąć zdolność, metodologię i umiejętności promowania skutecznego i odpowiedzialnego korzystania z nowych technologii w celach pedagogicznych oraz wspierania dzieci w rozwijaniu kompetencji cyfrowych.
8. W świecie, w którym wiele dzieci całkiem dobrze radzi sobie z mediami cyfrowymi, kształcenie i szkolenie również mają do odegrania ważną rolę w promowaniu bezpiecznego i odpowiedzialnego korzystania z narzędzi cyfrowych i w rozwijaniu umiejętności korzystania z mediów, tzn. umiejętności nie tylko docierania do stworzonych cyfrowo treści, lecz także – co ważniejsze – do interpretowania, wykorzystywania, przekazywania innym, tworzenia i krytycznego oceniania takich treści.

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, Z NALEŻYTYM UWZGLĘDNIENIEM ZASADY POMOCNICZOŚCI I AUTONOMII INSTYTUCJONALNEJ,

aby w odniesieniu do kreatywności i innowacyjności:

1. Zachęcały instytucje kształcące nauczycieli, instytucje szkolące specjalistów z dziedziny wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz organizatorów doskonalenia zawodowego do modyfikowania swoich programów w celu uwzględnienia nowych narzędzi uczenia się oraz w celu opracowania odpowiednich metod pedagogicznych stymulujących kreatywność i innowacyjność od wczesnych lat.
2. Zachęcały organizatorów kształcenia lub w stosownym przypadku właściwe organy do wyposażania w odpowiednim stopniu szkół i placówek zajmujących się wczesną edukacją i opieką nad dzieckiem, tak by mogły pielęgnować kreatywność i innowacyjność.
3. Zachęcały twórców programów wstępnego i ciągłego rozwoju zawodowego zarówno dla nauczycieli, jak i specjalistów w dziedzinie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, by brali pod uwagę skuteczne metody pobudzania ciekawości, chęci eksperymentowania, kreatywnego i krytycznego myślenia i rozumienia kultury – np. poprzez sztukę, muzykę i teatr – oraz zbadali potencjał partnerstw kreatywnych.
4. Promowały rozwijanie działań dla dzieci z zakresu uczenia się formalnego, pozaformalnego i nieformalnego służących stymulowaniu kreatywności i innowacyjności, a przy tym uznawały też ważną rolę rodziców i rodzin.

oraz aby w odniesieniu do kompetencji cyfrowych:

5. Ułatwiałały dostęp do technologii informacyjno-komunikacyjnych i jej propagowanie oraz rozwój kompetencji cyfrowych poprzez adekwatne do wieku zapewnianie styczności z narzędziami cyfrowymi i ich uwzględnianie na wszystkich etapach wczesnej edukacji i kształcenia podstawowego, a przy tym uznawały ważną rolę rodziców i rodzin oraz różnorodność potrzeb w zakresie uczenia się w różnym wieku.
6. Zachęcały, by rozwijać i stosować narzędzia cyfrowe do celów nauczania oraz by opracować i stosować założenia pedagogiczne, które mogłyby przyczynić się do podnoszenia kompetencji we wszystkich dziedzinach, w tym zwłaszcza w czytaniu i pisaniu, liczeniu, matematyce, naukach przyrodniczych, technice i językach obcych, tak by można było podjąć niektóre z wyzwań wskazanych w najnowszych badaniach międzynarodowych⁽¹⁾.
7. Zachęcały organizatorów kształcenia lub w stosownym przypadku właściwe organy do wyposażania w odpowiednim stopniu szkół i instytucji oferujących wczesną edukację, tak by mogły promować adekwatny do wieku rozwój kompetencji cyfrowych, w szczególności poprzez poszerzanie oferty różnorodnych narzędzi cyfrowych i infrastruktury cyfrowej.
8. Zachęcały edukatorów nauczycieli i osób zajmujących się wczesną edukacją i opieką nad dzieckiem, nauczycieli, specjalistów w dziedzinie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz liderów edukacyjnych – zarówno poprzez wstępny, jak i ciągły rozwój zawodowy – do zdobywania dostatecznego poziomu kompetencji cyfrowych, w tym umiejętności korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu, oraz do opracowywania skutecznych metod promowania umiejętności korzystania z mediów od wczesnych lat życia dziecka.

⁽¹⁾ Badanie PISA z 2012 roku (testy z czytania, matematyki i nauk przyrodniczych wśród 15-latków) wykazało postępy w realizacji celu wyznaczonego na 2020 r., czyli założenia, by osób, które słabo opanowały podstawowe umiejętności, było nie więcej niż 15 %. Jednak w dziedzinie matematyki wyniki UE jako całości są znacznie niższe od założeń. Zaleca się dalsze konsekwentne działania we wszystkich dziedzinach, zwłaszcza jeżeli chodzi o uczniów o niskim statusie społeczno-ekonomicznym. Pierwsze Europejskie Badanie Kompetencji Językowych (2012) wykazało ogólnie niski poziom kompetencji zarówno w zakresie pierwszego, jak i drugiego testowanego języka obcego, choć rezultaty poszczególnych państw członkowskich różniły się między sobą.

9. Zbadały, w jaki sposób narzędzia cyfrowe mogłyby wesprzeć uczenie się w różnych warunkach oraz zapewnić bardziej spersonalizowane podejście do uczenia się, dostosowane do zróżnicowanego poziomu zdolności – od dzieci wysoce utalentowanych do tych o niskich umiejętnościach – oraz dzieci ze środowisk defaworyzowanych i dzieci o specjalnych potrzebach.
10. Promowały komunikację i współpracę między szkołami oraz między nauczycielami na szczeblu regionalnym, krajowym, europejskim i międzynarodowym, w tym za pomocą programu *eTwinning*.
11. Zbadały możliwości współpracy ze społecznością twórców otwartego oprogramowania w sprawach innowacyjnych narzędzi edukacyjnych i kreatywności cyfrowej.
12. Staraly się promować edukację medialną i umiejętność korzystania z mediów, a zwłaszcza bezpieczne i odpowiedzialne korzystanie z technologii cyfrowych we wczesnej edukacji i w kształceniu podstawowym.

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH I KOMISJI, BY:

1. Podjęły odpowiednie środki i inicjatywy na rzecz stymulowania kreatywności, innowacyjności i kompetencji cyfrowych we wczesnej edukacji i w kształceniu podstawowym, skutecznie korzystając w celu ich wspierania z zasobów europejskich, takich jak program Erasmus+ oraz europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne.
2. Promowały i rozwijały współpracę, wymianę sprawdzonych rozwiązań oraz wzajemne uczenie się w dziedzinie stymulowania kreatywności, innowacyjności i kompetencji cyfrowych we wczesnej edukacji i w kształceniu podstawowym oraz poprzez uczenie się pozaformalne i nieformalne.
3. Za pomocą badań zidentyfikowały przykłady najefektywniejszych metod i praktyk, dzięki którym nauczyciele i specjaliści w dziedzinie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem na każdym etapie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz kształcenia podstawowego mogliby pomagać dzieciom rozwijać kreatywność i innowacyjność oraz kompetencje cyfrowe. W tym kontekście rozważyły wdrożenie, w stosownych przypadkach, kluczowych zasad tworzących ramy zapewniania jakości dla wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem.

ORAZ ZWRACA SIĘ DO KOMISJI, BY:

1. Kontynuowała prace prowadzone obecnie w ramach grupy roboczej ds. umiejętności przekrojowych oraz grupy roboczej ds. uczenia się cyfrowego i internetowego – działających w kontekście ram „ET 2020” – z myślą o stymulowaniu, w stosownych przypadkach, kreatywności, innowacyjności i kompetencji cyfrowych od wczesnych lat życia dziecka.
 2. Promowała współpracę i wzajemne uczenie się na szczeblu europejskim, zarówno w kontekście strategicznych ram „ET 2020”, jak i poprzez program Erasmus+.
 3. Kontynuowała monitorowanie problematyki poruszonej w niniejszych konkluzjach w ramach istniejących narzędzi i sprawozdań – unikając przy tym nakładania dodatkowych obciążeń administracyjnych.
-

ZAŁĄCZNIK

Inne materiały źródłowe

1. Raport końcowy unijnej grupy eksperckiej wysokiego szczebla ds. umiejętności czytania (wrzesień 2012) ⁽¹⁾.
2. Komunikat Komisji z dnia 25 września 2013 r.: „Działania na rzecz otwartej edukacji: innowacyjne nauczanie i uczenie się dla wszystkich dzięki nowym technologiom i otwartym zasobom edukacyjnym” ⁽²⁾.
3. Publikacja Komisji Europejskiej (2013): „Comenius – Examples of good practices” ⁽³⁾.
4. Publikacja Komisji Europejskiej, European Schoolnet i Uniwersytetu z Liège (2013): „Survey of Schools – ICT in Education” ⁽⁴⁾.
5. Publikacja OECD (2013): „Innovative Learning Environments” ⁽⁵⁾.
6. Europejska konferencja na wysokim szczeblu: Edukacja w erze cyfrowej (Bruksela, 11 grudnia 2014 r.).
7. Raport tematycznej grupy roboczej ds. wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (2014): „Proposal for key principles of a Quality Framework for early childhood education and care” ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Zob. http://ec.europa.eu/education/policy/school/doc/literacy-report_en.pdf

⁽²⁾ Dok. 14116/13 + ADD 1.

⁽³⁾ Zob. http://ec.europa.eu/education/library/publications/2013/comenius_en.pdf

⁽⁴⁾ Zob. <https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/KK-31-13-401-EN-N.pdf>

⁽⁵⁾ Zob. http://www.oecd-ilibrary.org/education/innovative-learning-environments_9789264203488-en

⁽⁶⁾ http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf